

จรรยา สุภาพ, หลักรัฐศาสตร์ ฉบับพิสดาร แนวทฤษฎีและประยุกต์,
(กรุงเทพฯ: บริษัทสำนักพิมพ์ไทยวัฒนาพานิชจำกัด, 2518), 566 หน้า

รัฐศาสตร์เป็นวิชาที่มีขอบข่ายกว้างขวาง เกี่ยวข้องกับศาสตร์อื่น ๆ
หลายสาขา แนวความคิด ทฤษฎี ตลอดจนข้อสรุปในวิชานี้มีลักษณะไม่ตายตัว
แน่นอน อาจเปลี่ยนแปลงได้ตามกาลเวลา ความเชื่อและสภาพแวดล้อมทาง
สังคมที่แตกต่างกัน ลักษณะเช่นนี้จึงเป็นการยากที่จะบรรจุเนื้อหาของวิชานี้
อย่างสมบูรณ์ครบถ้วนไว้ในหนังสือเล่มใดเล่มหนึ่งโดยเฉพาะ รองศาสตราจารย์
จรรยา ได้รวบรวมแนวความคิด ทฤษฎี ข้อสรุป และหลักการต่างๆ ทางรัฐศาสตร์
ของนักปรัชญา นักรัฐศาสตร์ และนักการเมืองหลายท่าน เริ่มแต่สมัยกรีกโบราณ
จนกระทั่งสมัยปัจจุบันไว้ใน หลักรัฐศาสตร์ ฉบับพิสดาร แนวทฤษฎีและ
ประยุกต์ เช่น แนวความคิดที่เกี่ยวกับเรื่องอำนาจทางการเมืองของ Thomas
Hobbes, John Lock, Jean Jacques Rousseau, และ Hegel ตลอดจนความเห็น
เกี่ยวกับเรื่องมติมหาชนของอดีตประธานาธิบดี จอห์น เอฟ. เคนเนดี เป็นต้น
นอกจากนั้น รองศาสตราจารย์ จรรยา ยังได้วิเคราะห์เปรียบเทียบ ชี้ให้เห็น
วิวัฒนาการ ความเปลี่ยนแปลง ส่วนที่ตรงกันและแตกต่างกัน ของแนว
ความคิด ทฤษฎี และหลักรัฐศาสตร์ต่าง ๆ ทั้งยังได้พยายามหาข้อวินิจฉัย
(inferences) หรือข้อสรุปที่เป็นหลักทั่วไป (general concepts) จากการ
วิเคราะห์ ปัจจัย เหตุผล และปรากฏการณ์ทางการเมืองที่สำคัญๆ ในอดีต
ของประเทศต่างๆ

หลักรัฐศาสตร์ ฉบับพิสดาร ทฤษฎี และประยุกต์ เสนอสาระสำคัญ
ทางรัฐศาสตร์ จำแนกเป็นภาคต่างๆ รวม 18 ภาคด้วยกัน คือ ลัทธิการเมือง
ลัทธิการเมืองเปรียบเทียบ การเมืองกับเศรษฐกิจ อำนาจทางการเมือง
กระบวนการทางการเมือง อิทธิพลของวิทยาศาสตร์และวิทยาการกับชุมชนทาง

การเมือง รัฐ อำนาจอธิปไตย รูปรัฐบาล ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ ประชาธิปไตย มติมหาชน การมีส่วนร่วม การกำหนดนโยบาย ระบอบเผด็จการ กฎหมาย พฤติกรรมทางการเมือง วิชารัฐศาสตร์

กล่าวโดยสรุป หลักรัฐศาสตร์ ฉบับพิสดาร แนวทฤษฎีและประยุกต์เสนอแนวคิดและทฤษฎีรัฐศาสตร์อย่างกว้าง ๆ แบ่งแยกได้เป็น 3 ลักษณะคือ

1. เรื่องที่เกี่ยวกับพื้นฐานทางรัฐศาสตร์ เช่น เรื่อง รัฐ หน้าที่ของรัฐ อำนาจอธิปไตย รัฐบาล ประชาธิปไตย เป็นต้น รองศาสตราจารย์จรูญมุ่งเน้นให้ผู้อ่านได้ทราบแนวความคิด วิวัฒนาการ และผลอันเกิดจากแนวความคิดต่าง ๆ ซึ่งต่อมาได้กลายเป็นทฤษฎีใหม่ ๆ ทางรัฐศาสตร์ ตัวอย่างเช่น แนวความคิดเกี่ยวกับเรื่องหน้าที่ของรัฐ ซึ่งมุ่งอธิบายอย่างกว้าง ๆ ว่า รัฐควรจะมีขอบเขตอำนาจหน้าที่แค่ไหนต่อการดำเนินชีวิตของประชาชนในสังคม ในเรื่องนี้มีผู้ให้ความเห็นต่าง ๆ กัน บางพวกเห็นว่ารัฐเป็นสิ่งจำเป็นแต่ควรมีอำนาจในขอบเขตที่เหมาะสม บุคคลกลุ่มนี้มองเห็นรัฐเป็นหลักประกันความปลอดภัย ความมีระเบียบ ความสงบสุขและความเจริญก้าวหน้าของแต่ละบุคคลและส่วนรวม ประชาชนมีสิทธิในกิจการที่เกี่ยวข้องกับชีวิตส่วนตัวอย่างเต็มที่ รัฐจะเข้ามาเกี่ยวข้องก็ต่อเมื่อมีการละเมิดสิทธิต่อกันระหว่างประชาชน แนวความคิดดังกล่าวนี้ต่อมาได้กลายเป็นทฤษฎี บั๊จเจกชันนิยม (Individualism) ในทางตรงข้ามบุคคลอีกกลุ่มหนึ่งกลับมองเห็นว่า ไม่มีความจำเป็นที่จะต้องมีการมีรัฐบาล เพราะการมีรัฐบาลคือการก่อให้เกิดการบังคับใช้อำนาจต่อประชาชน ด้วยเหตุนี้จึงควรมีองค์การอาสาสมัครเป็นหน่วยงานของประชาชนทำหน้าที่แทนรัฐบาล แนวความคิดเช่นนี้ต่อมาได้กลายเป็นทฤษฎี Anarchism นอกจากนี้ยังมีบุคคลอีกกลุ่มหนึ่งมองเห็นว่ารัฐควรมีอำนาจกว้างขวางขึ้น กล่าวคือ ควรให้รัฐเข้าดำเนินการด้านสวัสดิการบางอย่าง ตลอดจนให้ความยุติธรรมในสังคมต่อประชาชน แนวความคิดจากบุคคลกลุ่มนี้คือ สังคมนิยม (Socialism) ยิ่งไปกว่านั้นยังมีบุคคลบางกลุ่มที่คิดว่ารัฐควรมีอำนาจเหนือทุกสิ่งทุกอย่าง ประชาชนจะต้องทำตามคำสั่งของรัฐ แนวความคิดเช่นนี้เป็นทฤษฎีคอมมิวนิสต์ (Communism)

ต่อมาทฤษฎีเหล่านี้ได้วิวัฒนาการโดยการผสมผสานแนวความคิดระหว่างทฤษฎีต่าง ๆ และแนวความคิดอื่น ๆ เช่น Idealism และ Nationalism ทำให้เกิดมีทฤษฎีใหม่ ๆ ที่ว่าด้วยอำนาจรัฐเกิดขึ้นอีก เช่น Syndicalism, Guild Socialism, Fascism และ Empirical Collectivism เป็นต้น

2. เรื่องที่เป็นหัวใจสำคัญของการศึกษาวิชารัฐศาสตร์ ได้แก่ เรื่อง ลัทธิการเมือง ลัทธิการเมืองเปรียบเทียบ ความสัมพันธ์ระหว่างการเมืองกับเศรษฐกิจ แง่คิดทางกฎหมายที่เกี่ยวกับอำนาจทางการเมืองและอื่น ๆ จะเห็นได้ว่าแนวคิดในเรื่องเหล่านี้มีความเกี่ยวข้องกับสาขาวิชาอื่น ๆ เช่น ปรัชญา ประวัติศาสตร์ สังคมวิทยา เศรษฐศาสตร์ และนิติศาสตร์ รองศาสตราจารย์ จรุงนุญ นอกจากจะได้กล่าวถึงสาระความเป็นมาและจุดเน้นของแนวความคิดเหล่านี้ในแต่ละประเทศและแต่ละสมัยแล้ว ยังอธิบายให้เห็นความเกี่ยวพันระหว่างวิชาดังกล่าว ตัวอย่างเช่น ในเรื่องลัทธิการเมืองเปรียบเทียบได้อธิบายถึงความแตกต่างของลัทธิการเมืองว่า เกี่ยวเนื่องมาจากความแตกต่างของแนวความคิดด้านเศรษฐกิจ ทั้งนี้ เพราะความคิดเกี่ยวกับสิทธิในทรัพย์สินกึ่งิต และการจัดระบบเศรษฐกิจกึ่งิต คือตัวกำหนดอำนาจของรัฐ นอกจากนี้ ความแตกต่างของลัทธิการเมืองยังเป็นผลมาจากแนวความคิดซึ่งแตกต่างกันในแง่ประวัติศาสตร์ กล่าวคือพวกที่ศึกษาวิเคราะห์ประวัติศาสตร์ในแง่ต่างกัน ต่างก็ให้ข้อสรุปซึ่งแตกต่างกันทำให้เกิดแนวความคิดทางการเมืองที่แตกต่างกัน

3. เรื่องที่เป็นการนำเอาแนวทฤษฎีทางรัฐศาสตร์มาประยุกต์โดยได้นำนั้นถึงหลักวิชาหรือแนวคิดสมัยใหม่ที่เกี่ยวข้องกับวิชารัฐศาสตร์ เช่น เรื่องที่ว่าด้วยอำนาจทางการเมือง กระบวนการทางการเมือง พฤติกรรมทางการเมือง ปัจจัยทางจิตวิทยาชุมชนที่มีต่อการเมือง การโฆษณาชวนเชื่อ และการวัดการสำรวจประชามติ เป็นต้น ตัวอย่างเช่นในเรื่องพฤติกรรมทางการเมือง รองศาสตราจารย์ จรุงนุญ ได้นำเอาความรู้ในทางจิตวิทยาและพฤติกรรมศาสตร์มาเป็นแนวทางในการศึกษา วิเคราะห์และสรุปพฤติกรรมของมนุษย์ที่เกี่ยวกับการเมืองเป็นต้น

โดยสรุปหนังสือเล่มนี้มีลักษณะเป็นตำราเรียนสำหรับผู้อ่าน ซึ่งเป็นนักศึกษาวิชารัฐศาสตร์ วิชาสังคมศาสตร์ ตลอดจนผู้ที่สนใจศึกษาหลักพื้นฐานทางรัฐศาสตร์อย่างกว้าง ๆ สำหรับผู้ที่มีพื้นฐานทางวิชานี้อยู่แล้ว หรือผู้ที่ศึกษาในวิชาสาขาของรัฐศาสตร์ เช่นนักศึกษาระดับปริญญาตรี วิชาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ เป็นต้น จะพบว่า หนังสือเล่มนี้ให้ข้อสรุปรวมนแนวความคิดต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับวิชารัฐศาสตร์ ซึ่งกระจัดกระจายอยู่ในหนังสือเล่มอื่น ๆ.

วิชัย รูปขำดี